שני נזירים פרק שמיני נזיר

תניי רבי חייא. ג)טעמא והוא מגורע אין עולין לו לכאן ולכאן לפי שזה לפני ביאת מים וזה לאחר ביאת מים. נזיר טהור והוא מגורע נמי אין עולין לו לכאן ולכאן שמגורע מגלח לפני ב)זריקה ונזיר טהור לאחר זריקת דמים: **בעי רמי בר חמא הני ארבע תגלחיות** ומגלח ד' תגלחות מי אמר משום מצוה ג)אימתנהו ממ"נ תרתי קמייתא משום תרתי תגלחיות ד)בגרעת ושלישית משום טומאה ורביעית משום ה)נזיר דטהרה וכולן בתער: **או דלמא משום עבורי שיער טומאה.** אימתנהו ואפילו מעביר לה בגשא שפיר דמי: **ואי ס"ד משום עבורי שיער טומאה.** הוא דמגלח אפילו בג' תגלחות נמי סגיא דכיון דשתי תגלחיות שבמצורע ושלישית של נזיר טמא איכא עבורי שיער טומאה ואמאי מגלח אלא לאו ש"מ דכולהו אימתנהו משום מצוה לגלח ארבע תגלחיות ש"מ:

הדרן עלך שני נזירים

הכותים אין להם נזירות. העובדי כוכבים שנדרו בנזירות אין נזירות חלה עליהן ומותרין לגלח ולשתות יין וליטמא למתים: **תומר בנשים מכעבדים שהוא כופה את עבדו.** שהעבד שנדר בנזיר יכול רבו לכופו לשתות יין אבל אשתו שנדרה בנזיר אינו יכול לכופה (ג) וכיון שנדרה ושמע ו)לה ולא היפר לה שוב אינו יכול להפר: **גמ' קתני הכותים.** אין חייבין בנזירות אבל הנשים והעבדים חייבין: **דת"ר דבר אל בני ישראל.** אים או אשה כי יפליא לנדור נדר נזיר וגו' ז)בני ישראל ונדרין ואין העובדי כוכבים ונדרין: **ומתרם אליהם.** אים או אשה לרבות את העבדים שיש להן נזירות: **עבדים למה לי.** לרבויי קרא שיש להן נזירות: **הא אמרת.** במס' ח)קדושין כל מצוה שהאשה חייבת בה כו' וכיון שהאשה חייבת בנזירות כדכתיב ט) אים או אשה אימרבו להו נמי עבדים: **שאני הכא.** גבי נזירות דאי לאו דאתי קרא אחרינא לרבויי עבדים לא הואי אמינא דעבדים מחייבי בנזירות משום דאמר קרא גבי ט)נזירות לאסור איסר כו' קמ"ל ואמרת אליהם לרבות את העבדים: **ואין העובדי כוכבים מעריכין.** שאם אמר ערכי עלי לא אמר כלום: **יכול לא יהו נערכין.** שאם אמר ישראל ערך (ג) י) זה עובד כוכבים עלי שלא יהו בדבריו כלום: **תלמוד לומר אים.** או אשה כי יפליא נדר בערכך נפשות לה' דאימתנהו בכלל ערך ונומן ערכו כפי שעותיו של עובד כוכבים (ד) הכא נמי גבי נזירות ליהוו עובדי כוכבים בתורת נזירות דאם אינן נזירין להניף קרבן דכתיב בני ישראל ולא עובדי כוכבים ויתהנו בהו אים דליהוו נזירים אבל לא מביאין קרבן כדלקמן: **שאני הכא.** גבי נזיר י)מה שאינו בתורת נזיר כלל דאמר קרא ולאביו ולאמו לא יטמא במי שיש לו אב ואם אינו בכלל אמר קרא ולאביו ולאמו לא יטמא במי שיש לו אב. דאין אבות לעובד כוכבים: **למאי הלכתא.** אמרת דאין אבות לעובד כוכבים: **אילימא לענין ירושה כו' כי ירושה לעשו נתתי את הר שעיר.** להוריש לבניו אלא אמר דאין אבות לעובד כוכבים לענין ירושה: **אלא.** אימא הכי (ה) לאמו ולאביו במי מיכיבוד אביו אין נזירות חלה עליו:) יצא

תניי רבי חייא זה לפני ביאת מים (חיים) וזה לאחר ביאת מים זה לפני זריקת דמים וזה לאחר זריקת דמים: שתגלחת הנגע וכו': בעי רמי בר חמא הני ארבע תגלחיות דקאמר משום מצוה או משום אעבורי שיער טומאה למאי נפקא מינה לעבורי ו)בנשא אי אמרת משום מצוה לעבורי בנשא לא ואי אמרת משום אעבורי שיער טומאה אפילו סביה נשא נמי מאי אמר רבא ת"ש ומגלח ארבע תגלחיות אי סלקא דעתך משום עבורי שיער טומאה אפילו בשלש נמי סגיא ליה שמע מינה משום מצוה שמע מינה:

הדרן עלך שני נזירים

הכותים א)אין להם נזירות. 2)נשים ועבדים יש להן נזירות חומר בנשים מבעבדים 3)שהוא כופה את עבדו 4)ואינו כופה את אשתו: **גמ'** קתני הכותים אין להם נזירות מנא הני מילי דתנו רבנן 5)1)דבר אל בני ישראל ולא לעובדי כוכבים ואמרת אליהם לרבות את העבדים למה לי קרא האמרת 6)ה)כל מצוה שהאשה חייבת בה עבד חייב בה אמר רבא שאני הכא 7)דאמר קרא 2)לאסור איסר על נפשו במי שנפשו קנויה לו יצא עבד שאין נפשו קנויה לו (ו) הואיל ואין נפשו קנויה לו אימא גבי נזיר נמי לא קמשמע לן אמר מר דבר אל בני ישראל ולא לעובדי כוכבים וכל היכא דכתיב ישראל עובדי כוכבים לא והא גבי ערכין דכתיב 3)דבר אל בני ישראל 8)ותניא בני ישראל מעריכין 9)ואין העובדי כוכבים מעריכין יכול לא יהו נערכין 10)ת"ל איש שאני הכא דאמר קרא 4)לאביו ולאמו לא יטמא במי שיש לו אב יצא עובד כוכבים שאין לו אב למאי אילימא לענין ירושה 11)והא"ר חייא בר אבין א"ר יוחנן 12)עובד כוכבים יורש את אביו דבר תורה שנאמר 5)כי ירושה לעשו נתתי את הר שעיר אלא במי שמוזהר על כיבוד אביו מי כתיב כבד אביך גבי נזיר אלא אמר קרא לאביו ולאמו לא יטמא במי שיש לו טומאה יצא**

תא שמע ומגלח ארבע תגלחיות ש"מ משום מצוה ש"מ. יש מפרשים דדייק מדכולל אותם ביחד מ"כ דמיין אהדדי וכולהו בתער אף השלישית שהיא לספק נזיר טמא גם יש בספרים כתוב ומי ס"ד משום עיבורי טומאה אפילו בג' נמי סגי וקשיא לן מאי מייתי והלא בכל התגלחות יש להסתפק אי במצורע או בנזיר טהור אף בשלישית ושמא י"ל דאע"ג דבתגלחת שלישית איכא לספוקי תגלחת בנזיר[1] טהור שהיא צריכה תער מ"מ אם לא היתה תגלחת טומאה לריכה תער משום ספק דנזיר טהור לא היה[2] צריך גילוח שהרי עדיין לא היה מותר לשתות יין:

הדרן עלך שני נזירים

הכותים[3] אין להם נזירות. ואין קרבנן קרב אף על גב דמקבלין מהם נדרים ונדבות ובגמרא מפרש מנלן: **נשים** ועבדים יש להן נזירות. בגמרא מרבה להן: **כופה** את עבדו. שמוחה על נזירותו בגמרא מפרש טעמא: **מנהני** מילי. דעובדי כוכבים אין להם נזירות הלא בשאר נדרים דין ישראל כדכתיב אים אים לרבות עובדי כוכבים שנודרים נדרים ונדבות ישראל והכא נמי נדר הוא: **דת"ר דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם איש או אשה כי יפליא** לנדור נדר נזיר להזיר לה' וגו' בני ישראל ולא עובדי כוכבים. אם קבלו נזירות אינו כלום ומותרין לשתות יין ואין מביאין קרבנות נזירות עליהם: למה לי קרא לרבות לעבדים והא אמרינן כל מצוה שאשה חייבת עבד חייב בה. כלומר הא קיימת לן הכי ובפ"ק דקדושין (דף כג.) ילפינן לה: **שאני הכא** דקאמר קרא לאסור איסר על נפשו מי שנפשו קנויה לו יצא עבד. ואע"ג דאתיא לגבי נדרים (דף ג.) מקשינן נזירות לנדרים מלנדור נדר נזיר להזיר: **והא** גבי ערכין דכתיב בני ישראל ותניא בני ישראל מעריכין. לומר ערכי עלי או ערך פלוני עלי: ואין העובדי כוכבים מעריכין. אף כי נודרים נדרים ונדבות ישראל: יכול לא יהו נערכים. אם אמר ישראל ערך עובד כוכבים עלי: ת"ל אים. והכא נמי גבי נזיר נימא דאתי מיעוטא דבני ישראל לומר בני ישראל נודרים[4] ומביאין קרבן אבל העובדי כוכבים אין נודרים ומביאים קרבן יכול לא יהו נודרים כלל לאסור ביין ובטומאה ת"ל אים דהכי נמי אמר הש"ס בסמוך: **למאי** אילימא לענין ירושה. דסתם מקום שנאמר בו אב לענין ירושה קרוי אביו: **מי** שמוזהר על כיבוד [אב]. אבל עובד כוכבים לא מוזהר: **מידי** [בנזיר כבד] אביך כתיב ועליל כי קאמר לענין ירושה לא פריך הכי דסתם אב נקרא אב לענין ירושה: ולאמו

א א מיי' פ"ג מהלכות נזירות הלכה ט:
ב ב מיי' שם הלכה י [ובהכלל"ש בספקוי נדרים פ"י סימן י]:
ג ג מיי' שם הלכה יח:
ד ד טוש"ע י"ד סימן רלד סעיף לט:
[ה מיי' פ"ב מה' מגיגה הל"ל טוש"ע י"ד סימן רסז סעיף יח]:
ה ו ז מיי' פ"ח מהל' ערכין הלכה ו סמג עשין קכח:
ו ח מיי' פ"ו מהלכות מאכלות אסורות הלכה ט סמג עשין לו טוש"ע מ"מ סי' רפג סעיף ג:

תורה אור השלם

1. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יַפְלִא לִנְדֹּר נֶדֶר נָזִיר לְהַזִּיר לַיי׳:
במדבר ו ב
2. אִישׁ כִּי יִדֹּר נֶדֶר לַיי׳ אוֹ הִשָּׁבֻעַ שְׁבֻעָה לֶאְסֹר אִסָּר עַל נַפְשׁוֹ לֹא יַחֵל דְּבָרוֹ כְּכֹל הַיֹּצֵא מִפִּיו יַעֲשֶׂה:
במדבר ל ג
3. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִישׁ כִּי יַפְלִא נֶדֶר בְּעֶרְכְּךָ נַפְשׁוֹת לַיי׳:
ויקרא כז ב
4. לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ לֹא יִטְמָא לְהֶם בְּמֹתָם כִּי אֲנִי אֱלֹהֶיו עַל ראשו:
במדבר ו ז
5. אֵל תִּתְּגְרוּ בָם כִּי לֹא אֶתֵּן לָכֶם מֵאַרְצָם עַד מִדְרַךְ כַּף רֶגֶל כִּי יְרֻשָּׁה לְעֵשָׂו נָתַתִּי אֶת הַר שֵׂעִיר:
דברים ב ה

נוסחת הריב"ן

ג) נזיר טמא והוא מגורע אין תגלחותיו עולין כו': ד) זריקת דמים: ה) אינון: ז) דלרעת: ה) נזירות דטהרה: ו) ושמע בה: ז) וגו' אים לרבות את העבדים כו' והשתא ליתא: ח) עובד כוכבים זה: ט) מ"מ ליתנהו בתורת נזיר כו' שהוא בתורת נזיר: י) בכ"י כתוב כאן גליון מי כתיב ככל כלומר קרא דלאביו לא משתמע שיהא זקוק לכבדו אבל לעיל לא פריך מי כתיב אביו המוריש דהא פשיטא דעיקר אב הוי לענין ירושה. בתוס' עכ"ל:

הגהות הב"ח

(ג) גמ' והואיל ואין נפסו: (ב) רש"י ד"ה תומר וכו' דכיון שנדרה ושמע: (ג) ד"ה יכול לא וכו' ערך עובד כוכבים זה עלי וכו' דדבריו כלום מ"ל אים כי יפליא כ"ל ותיבות או אשה נמחק: (ד) בא"ד והכא נמי וכו' ולא עובדי כוכבים איתנהו כהו אים: (ה) ד"ה אלא אימא הכי לאביו ולאמו נמי שמוזהר:

מוסף רש"י

ת"ל איש. אים משמע כל דהו (ערכין ה:).

פי' הרא"ש

הני ד' תגלחות דאמרי' משום מצוה כלומר כולהו משום מצוה דאפילו טמא ודאי ומוחלט ודאי היו כולן צריכין תער אפילו תגלחת שלישית שהיה משום טומאה: או משום אעבורי שער שיעביר ממנו שער שהי"ל בשעה שנטמא ובעבורי נשא סגי. וה"ה דמיבעיא ליה לכל תגלחת נזיר טמא וצ"ל דא"נ סגי ליה בעבורי נשא צריך לגלח מקצת ראשו בתער או במספרים שאם היה סך נשא כל ראשו תו לא הדר רבי כדמשמע פ' החובל ולא מצי למעבד תו תגלחת שניה של טהרה וק"ל דמסתברא דאפילו נזיר טהור מצי לעבורי שערו בנשא רק שישייר ב' שערות וצ"ל דתרי גווני נשא ניהו יש נשא שהשער צומח אח"כ. ואע"ג דבפ"ק ג' מינין [אמרינן] דבעי' תער דגמרי' ליה מנזיר טהור הכי נמי סלקא סוגיא דשמעתין הכי דמי בר חמא הוה מספקא ליה ת"ש מגלח ד' תגלחת ואי אמרינן משום עבורי נשא ו) בג' סגי מעבר עביר שער שהי"ל בשעה שנטמא ואע"ג דבתגלחת שלישי' איכא לספוקי נמי בתגלחת [נזיר] טהור שהיא צריכה תער מכל מקום אם לא היתה תגלחת טומאה צריכה תער משום ספק נזיר טהור לא היתה צריכה גילוח שהרי עדיין לא יהא מותר לשתות יין ולטמא למתים אלא ש"מ שאף תגלחת נזיר טמא משום מצוה וצרי' תער:

סליק פרקא

ע"מ העובדי כוכבים אין להם נזירות אע"פ שעובדי כוכבים נודרין

ו) נרלה דל"ל משום עבורי שער כנ' תגלחות סגי דבתגלחת הג' סגי לעבורי שער שהי"ל בשעה שנטמא וכו'. ז) שיין למתניתין דלקמן דף סב ע"ב.

יצא עובד כוכבים [א]שאין לו טומאה מנלן דלית להו טומאה דאמר קרא [1]ואיש אשר יטמא ולא יתחטא ונכרתה הנפש ההיא מתוך הקהל במי שיש לו קהל יצא זה שאין לו קהל ממאי דלמא כרת הוא דלא מיחייב אבל איטמוויי מיטמו אמר קרא [2]והזה הטהור על הטמא כל שיש לו טהרה יש לו טומאה וכל שאין לו טהרה אין לו טומאה ואימא טהרה הוא דלא הויא ליה טומאה הויא ליה א"ק ואיש אשר יטמא ולא יתחטא רב אחא בר יעקב אמר אמר הכא דא"ק [3]והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם כל שיש לו נחלה יש לו טומאה וכל שאין לו נחלה אין לו טומאה אי הכי עבדים נמי לא אלא אמר רבא בשלמא גבי ערכין שנאמר [4]בני ישראל [ב]בני ישראל מעריכין ואין העובדי כוכבים מעריכין יכול לא יהו נערכין ת"ל איש [א] [איש] הכא בני ישראל נוזרין ומביאין קרבן ואין העובדי כוכבים נוזרין ומביאין קרבן יכול אף לא יהו נזירין כלל ת"ל איש אמרי אי משום קרבן לאו מהכא נפקא ליה אלא מהתם [ג]לעולה פרט לנזירות דברי ר' יוסי הגלילי אימא בני ישראל נוזרין נזירות עולם ואין העובדי כוכבים נוזרים נזירות עולם יכול לא יהו נזירים תלמוד לומר איש א"ר יוחנן מי כתיב נזיר עולם אימא בני ישראל מדירין בניהם בנזיר ואין העובדי כוכבים מדירין בניהם בנזיר יכול לא יהו נזירים ת"ל איש האמר רבי יוחנן [ג]הלכה היא בנזיר אימא בני ישראל מגלחין על נזירות אביהן ואין העובדי כוכבים מגלחין על נזירות אביהן יכול

ודלמא כרת הוא דלא מחייב. ת"ל דקאמר מהני [דלא][1] מיתי לומר שיהא עובד כוכבים בכרת אבל אטמוויי מיטמו: **אמר** קרא והזה הטהור על הטמא כל מי שיש לו טהרה יש לו טומאה וכל שאין לו טהרה אין לו טומאה. ועובד כוכבים אין לו טהרה דכתיב והיתה לעדת בני ישראל למשמרת למי נדה חטאת היא למשמרת לבני ישראל ולא לעובדי כוכבים **ודלמא** טהרה הוא דלא הוי להו הא טומאה אית להו. דהאי והזה הטהור על הטמא לא מייתר דבפ"ק דיומא (דף יד.) מוקמינן ליה למילי אחריני למתכתן להזות על האדם והזה על הבהמה ומשני אמר קרא אשר יטמא ולא יתחטא דמייתר יטמא דהוה ליה למכתב אשר לא יתחטא ועוד י"ל משום דוהזה הטהור לא מיירי בטהרה דחיטוי אלא מיירי בטהור גמור לפי הפשט לו בטבול יום כדאית' ביבמות (דף עג.) וקרא דממעטינן מינייה עובדי כוכבים מטהרה היינו מטהרת חיטוי דכתיב לבני ישראל למשמרת למי נדה חטאת היא להכי אייתי קרא דאשר יטמא ולא יתחטא דמיירי בחיטוי [ב]ולריך עיון ואף על גב דאמת הוא דעובד כוכבים אין לו שום טהרה ואפילו טבילה מ"מ ניחא ליה לאתויי מחיטוי גופיה דומיא דלמשמרת למי נדה חטאת היא דמיירי ממעטינן עובדי כוכבים דמיירי בחיטוי [ב](ושמא) הא דעובד כוכבים אין לו טהרה ואפי' טבילה היינו משום דאיתקש טבילה לזהה דכתיב וחטאו ביום השביעי וכבס בגדיו ורחץ במים וטהר בערב: וכבר נדפס בגליון הש"ס

לשון הר"ף אמר קרא אשר יטמא ולא יתחטא ואיתקש טומאה לטהרה: **רב** אחא בר יעקב אמר **והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם.** אעבדים קאי רב אחא בא לייאשב דרשא של אחיו דלעיל מי שיש לו אב לענין כל ירושה המפורשת בתורה וירושת עבדים מפורשת בקרא דוהתנחלתם ועובד כוכבים אינו מורים עבדו לבניו אשין לעובד כוכבים קנין בגוף העבד כדדרשינן פרק השולח (גיטין דף לח.) אתם קונין מהם ולא הם קונין מכם ולא הם קונין זה את זה[2] א"כ כל שיש לו נחלה בעבדים קרוי אביו והוי בכלל לאביו ולאמו לא יטמא וכל שאין לו נחלה אינו בכלל טומאה כלומר בכלל אביו ואמו לא יטמא: **אי** הכי עבדים נמי. דמעטו מנזירות מהך דרשא שכמו כן אין מורים עבד אחד[3] שניתן לו על מנת שלא יהיה לרבו רשות בו [ד] שאינו קונה אותו כדפרישית[4] ולא הם קונים זה מזה וכ"מ דעבדים אינתרבו מאליהם עובדי כוכבים נמי ליתרבו מאים וה"ה דאשיורא קמא [ד] דמי שיש לו טהרה יש לו טומאה פריך: אלא אמר רבא בשלמא גבי ערכין איכא לאוקמי מיעוטא דבני ישראל למעוטי עובדי כוכבים דאין מעריכין וריבוי דאים לרבות עובדי כוכבים דנערכים אבל הכא אי אית לרבות עובדי כוכבים א"כ [מאי] ממעט בני ישראל דמשמע ולא עובדי כוכבים וכ"ת בני ישראל נודרים ומביאין קרבן ולא העובדי כוכבים יכול לא יהו נודרים כלל ליאסר באיסורי נזיר [ת"ל איש] אך לא יביאו קרבן: אי משום קרבן לאו מהכא נפקא אלא מהתם לעולה פרט לנזירות. בקרא דאים איש בפרשת אמור דמרבינן מיניה שהעובדי כוכבים נודרין נדבות כישראל וכתיב בפיפיה דקרא לעולה פרט[5] לנזירות דעובד כוכבים דאינו מביא קרבן נזירות וא"ת וכיון דעובדי כוכבים אימעטו לגמרי מנזירות א"כ למה לי לעולה פרט לקרבנות נזירות [י"ל] שלא יביא עובד כוכבים קרבנות נזירות כדי לפטור ישראל נזיר מקרבנותיו ול"ע: **ואימא** בני ישראל מדירין בניהן בנזיר כו' יכול לא יהו נזירין ת"ל איש הא איתמר עלה א"ר יוחנן הלכה היא בנזיר. א"כ[6] הלכה לא נשמע אלא לגבי ישראל אין[7] סברא דליתי מיעוטא [ד] למעוטי דבר שאינו אלא הלכה למשה מסיני: [ה]**איש כי יפליא** דכתיב בערכין למה לי. לרבויי עובדי כוכבים להיות בערכין כיון דקיימא לן דעובדי כוכבים נודרים נדרים ונדבות כישראלים [לא הוה] ממעט[8] אפילו שתק מאים הוה מוקמינן מיעוטא דבני ישראל למעוטי עובדי כוכבים דאין מעריכין דסברא[9] הוה להשוותם מקרא דנודרין נדבות כישראל לכל מה שיוכל[10]: **איש** כי יפליא לאתויי מופלא סמוך לאים: **הניחא** לפ"ד. במסכת נדה (דף מו:) דאורייתא אלא מאן דאמר דרבנן מאי איכא למימר לאתויי מופלא סמוך לאים דעובד כוכבים ודבר תימה הוא דבישראל ליתיה אלא מדרבנן ובעובדי כוכבים איתיה ופר"י דודאי ישראל דלא הוי בכלל בל יחל עד דהוי גדול וכי הוי גדול מיהא איתא בבל יחל הלכך דרשינן כל דליתיה בבל יחל ליתיה בהפלאה וכדאמר בפרק [יוצא דופן] (שם) וממעטינן מופלא סמוך לאים דישראל אבל עובד כוכבים שאינו ראוי לבא לכלל בל יחל לא שייך למעוטי:

הניחא

יצא עובד כוכבים שאין לו טומאה. שאם נגע במת אינו טמא: **דלמא כרת הוא דלא מיחייב.** כי נכנס במקדש: **אבל איטמוויי איטמו.** נגע במת כדי לטמא אדם וכלים והואיל והוא מיטמא נמצאת אתה אומר שאתה מזרות מלה עליו: **כל שיש לו טהרה.** (ב) בהזאה ובטבילת מקוה יש לו טומאה ועובד כוכבים שאין לו טהרה אין מקבל טומאה והא דאמרינן במס' יבמות בפ' הערל (דף עח:) ערל מקבל הזאה כגון ערל ישראל שלא נימול ג) שמתו אחיו מחמת מילה אבל ערל עובד כוכבים לא וכיון שאין מקבל הזאה לפיכך אין לו טומאה: **ודלמא טהרה הוא דליכא ליה.** שאם קיבל טומאה אפילו שהוזה לא נטהר מטומאתו ופוסל את הקדשים במגעו (ג) הא טומאה הוא ליה שאם נגע במת שהוא טמא ומטמא אדם וכלים: **אמר קרא [איש אשר] יטמא ולא יתחטא.** איתקש טומאה לטהרה דתרוויהו טומאה וטהרה קמיסתעו בחד גברא והכי משמע כל מי שאין לו טהרה אין לו טומאה ועובד כוכבים הואיל ואי אפשר לו בטהרה אין לו טומאה: **רב אחא בר יעקב אמר שאני הכא.** גבי נזירות טעמא מאי אימעטיו להו עובדי כוכבים מנזירות כתיב הכא לאחיו ולאמו לא יטמאו (ד) והתם כתיב והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם לרשת אחוזה כל מי שיש לו נחלה להורים לבניו את עבדיו דבר לך הכתוב גבי נזיר שיש לו אב ואם דכתיב לאחיו ולאמו יש להם טומאה והני עובדי כוכבים הואיל ואין להם נחלה כדי להורים עבדו לבנו דכתיב (ה) וגם מבני התושבים הגרים עמכם מהם תקנו ואמרינן במס' [גיטין] (דף לח.) אתם קונים מהם ולא הם קונים מכם ולא הם קונים זה את זה לא הוי להו טומאה וכל שאין לו טומאה אין לו תורת נזירות: **אי הכי עבדים נמי.** לא ליהוו בתורת נזיר לפי שאין בתורת נחלה להורים לבניהם דכל מה שקנה עבד קנה רבו ולא הן קונין זה את זה

אלא אמר רבא בשלמא גבי ערכין דכתיב [בני] ישראל. לא מצית למעוטי עובדי כוכבים לגמרי דהא דכתיב בני ישראל ממעריך בלבד הוא דקממעטו להו דלאמרינן בני ישראל מעריכין ג) אבל לגמרי לא מצית למעוטי להו דלא ליהוו נערכין אבל הכא הדר בהו אים דמייתי את העובדי כוכבים דליהוו נערכין אבל גבי נזירות ליכא לך למימר דליהוו בכלל נזיר כלל דהיכי אמרת בני ישראל נוזרין ומביאין קרבן ואין העובדי כוכבים נוזרין ומביאין קרבן דהאי דכתיב בנזיר בני ישראל ג) קא ממעט להו מקרבן ומשום מיעוטא דקרבן לא אינעריך למיכתב בני ישראל דמהתם נפקא שאין נוזרין ומביאין קרבן דאמרינן במסכת מנחות בפרק אלו מנחות נקמצות (דף עג:) אים אים מבית ישראל כו' אשר יקריב קרבנו לכל נדריהם ולכל נדבותם[1] לרבות את העובדי כוכבים שנודרים נדרים ונדבות כישראל דמלכל נדריהם ולכל נדבותם נפקא לרבות עולה ושלמים ועופות ויין ולבונה א"כ מה ת"ל לעולה ד) דכתיב[2] אשר יקריבו לה' לעולה פרט לנזירות דאין העובדי כוכבים מביאין קרבן נזירות דברי ר' יוסי הגלילי וכיון דמהתם נפקא שאין מביאין קרבן נזירות בני ישראל דהכא למאי אתא אלא לומר לך דלא חל עלייהו נזירות כלל והאי דכתיב בהו אים אירדי דכתיב אשה לנודר כתב נמי אים אלא לנודר: **ואימא.** דהאי דכתיב בני ישראל גבי נזירות משום דקאתי לאשמועי' דממעטן להו לעובדי כוכבים מנזירות עולם ומיהו בנזירות סתם קאי אלא קרבן מדכתיב בהו אים: **מי כתיב נזיר עולם.** בקרא ה) דקאמרת בני ישראל נוזרין נזירות עולם אבל לא העובדי כוכבים והא לא גמרי נזירות עולם אלא מאבשלום דלאמרינן לעיל בפירקא קמא (דף ד:): **והאמר רבי יוחנן.** בפירקין דלעיל (דף כח:) הלכה היא

דלא לאו ישראל ניהו: **אלא אמר רבא בשלמא גבי ערכין דכתיב [בני] ישראל.** לא מצית למעוטי עובדי כוכבים לגמרי דהא דכתיב בני ישראל ממעריך בלבד הוא דקממעטן להו דלאמרינן בני ישראל מעריכין ג) אבל לגמרי לא מצית למעוטי להו דלא ליהוו נערכין אבל הכא הדר בהו אים דמייתי את העובדי כוכבים דליהוו נערכין אבל גבי נזירות ליכא לך למימר דליהוו בכלל נזיר כלל דהיכי אמרת בני ישראל נוזרין ומביאין קרבן ואין העובדי כוכבים נוזרין ומביאין קרבן דהאי דכתיב בנזיר בני ישראל ג) קא ממעט להו מקרבן ומשום מיעוטא דקרבן לא אינעריך למיכתב בני ישראל דמהתם נפקא שאין נוזרין ומביאין קרבן דאמרינן במסכת מנחות בפרק אלו מנחות נקמצות (דף עג:) אים אים מבית ישראל כו' אשר יקריב קרבנו לכל נדריהם ולכל נדבותם[1] לרבות את העובדי כוכבים שנודרים נדרים ונדבות כישראל דמלכל נדריהם ולכל נדבותם נפקא לרבות עולה ושלמים ועופות ויין ולבונה א"כ מה ת"ל לעולה ד) דכתיב[2] אשר יקריבו לה' לעולה פרט לנזירות דאין העובדי כוכבים מביאין קרבן נזירות דברי ר' יוסי הגלילי וכיון דמהתם נפקא שאין מביאין קרבן נזירות בני ישראל דהכא למאי אתא אלא לומר לך דלא חל עלייהו נזירות כלל והאי דכתיב בהו אים אירדי דכתיב אשה לנודר כתב נמי אים אלא לנודר: **ואימא.** דהאי דכתיב בני ישראל גבי נזירות משום דקאתי לאשמועי' דממעטן להו לעובדי כוכבים מנזירות עולם ומיהו בנזירות סתם קאי אלא קרבן מדכתיב בהו אים: **מי כתיב נזיר עולם.** בקרא ה) דקאמרת בני ישראל נוזרין נזירות עולם אבל לא העובדי כוכבים והא לא גמרי נזירות עולם אלא מאבשלום דלאמרינן לעיל בפירקא קמא (דף ד:): **והאמר רבי יוחנן.** בפירקין דלעיל (דף כח:) הלכה

עין משפט נר מצוה

ז א מיי' פ"א מהלכות טומאת מת הלכה יג:

נוסחת הריב"ן

ה) מפני שמתו כו' וכיון שאין לו טהרה שאין מקבל: ב) ואין העובדי כוכבים מערערין אבל כו' דהא הדר כתיב בהו: ג) ולא עובדי כוכבים מקבלן קא ממעטו להו מ' משום מיעוטא כו' לא מיעטריך למכתב הכא בני: ד) לעולה דקיפא דקרא אשר יקריבו כו': ה) דומיא:

פי' הרא"ש

כתיב ירושה לענין נזיר דפשיטא דעיקר אב לענין ירושה הוא: יצא עובד כוכבים שאין לו טומאה שאם נגע במת אינו מקבל טומאה: מנ"ל שאין לו טומאה: יצא זה שאין לו קהל דקהל עובדי כוכבים לא איקרי קהל: ודלמא כרת הוא דלא מחייב וכי תימא אמאי צריך למעוטי מהאי כרת טפי מכל שאר כריתות שבתורה ושמא אין כאן יתורא דאורחיה דקרא למכתב ונכרתה הנפש ההיא מתוך עמה או מתוך הקהל: וכל שאין לו טהרה אין לו טומאה ועובד כוכבים אין לו טהרה דכתיב והיתה לבני ישראל למשמרת למי נדה משמע לבני ישראל ולא לעובדי כוכבים. ודלמא טהרה הוא דלא הויא להו הא טומאה הויא להו וקרא דוהזה הטהור לא מייתר דבפ"ק דיומא דרשי ליה ר"ע ורבנן לדרשא אחריתי: איש אשר יטמא ולא יתחטא איתקש טומאה לטהרה וקרא יתירא הוא למידרש א"נ בהאי איתקש קבלת טומאה לחטרי ולהיקש לא בעי יתורא: שאני הכא דכתיב והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם. רב אחא בר יעקב מהדר אשנויא דלעיל מי שיש לו אב לענין ירושה ופריך ליה מהא דר' יוחנן דאמר עובד כוכבים יורש את אביו דבר תורה ואתא רב אחא לשנויי הך פירכא ולא קשה להאי שינויא דמי שיש לו אב לכל דין ירושה האמורה בתורה אף לענין להנחיל נכדו לבנו יש לו טומאה ישנו בכלל לאביו ולאמו לא יטמא ועובד כוכבים אינו בכלל נחלה זו להנחיל נכדו לבנו שהרי אף לעצמו לא היה גוף העבד קני כדדרשינן בגיטין פ' שנולה אתם קונים מהם לא הם קונים מכם ולא הם קונים זה מזה הלכך אינו בכלל לאביו ולאמו לא יטמא: א"כ עבדים נמי מעטו מהאי קרא שגם נכד אם נתנו לו עבד ע"מ שאין לרבו רשות [בו] אינו יורשו לבנו כדפרישית לא הם קונים זה מזה וק"ל דוקא גבי עובדי כוכבים הוא דאמרינן ולא הם קונים זה מזה ועבד יצא מכלל עובד כוכבים ולכל יני קנינים דינו כישראל. ל"ל לפרש דעבדים אינם בכלל שום ירושה ולא יורש אביו ולא מוריש לבנו דעבד אין לו ירש ולעיל נמי ה"מ מפרך הך פירכא אלא איפריך האי שינויא דאתא דאוקמיה רב אחא דריך ליה: אלא אמר רבא בי ערכין איכא למדרש דיעוטא דבני ישראל (קרי נייה) [ולקומי רבויא] דאיש אבל גבי נזיר ליכא לקומי תרווייהו כדמפרש ואזיל הלכך מיעוטא דרשינן ומאיש לא מציא לרבוי מידי ושמא אתא לדרשא אחרינא: לעולה פרט לנזיר במנחות פרק ואלו מנחות דרשינן איש יש אשר יקריב קרבן לרבות העובדי כוכבים שנודרים נדרים ונדבות כישראל לכל נדריהם ולכל נדבותם ולכל מה שיוכל א"כ מה ת"ל לעולה דכתיב אשר יקריבו לה' לעולה פרט לנזיר שאין העובדי כוכבים מביאים קרבן נזיר דברי ר' יוסי הגלילי: מידי נזיר עולם כתיב. דקרא בכל נזיר איירי: בני ישראל מדירים בניהם כדתנן לעיל האיש מדיר את בנו בנזיר. הא אמר ר' יוחנן הלכה היא בנזיר ולא מסתבר לאוקמי מיעוטא דקרא בדבר שהוא הלכה למשה מסיני: בני ישראל מגלחין על נזירות אביהם אם הפריש אביו מעות לנזירותו ומת הבן מגלח על אותן המעות:

מסורת הש"ס

א) [נקמן סב. ערכין ה:], ב) מנחות עג:, ג) [לעיל כח: וש"נ], ד) [במדבר ו], ה) [ויקרא כה], ו) [ויקרא כג], ז) [שם], ח) גי' מ"מ וע"ל אע"ג, ט) גי' מ"מ וסבר, י) שייך לדף סב ע"א.

תורה אור השלם

1. וְאִישׁ אֲשֶׁר יִטְמָא וְלֹא יִתְחַטָּא וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִתּוֹךְ הַקָּהָל כִּי אֶת מִקְדַּשׁ יְיָ טִמֵּא מֵי נִדָּה לֹא זֹרַק עָלָיו טָמֵא הוּא: במדבר יט כ
2. וְהִזָּה הַטָּהֹר עַל הַטָּמֵא בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְחִטֵּאוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְכִבֶּס בְּגָדָיו וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָהַר בָּעָרֶב: במדבר יט יט
3. וְהִתְנַחַלְתֶּם אֹתָם לִבְנֵיכֶם אַחֲרֵיכֶם לָרֶשֶׁת אֲחֻזָּה לְעֹלָם בָּהֶם תַּעֲבֹדוּ וּבְאַחֵיכֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ בְּאָחִיו לֹא תִרְדֶה בוֹ בְּפָרֶךְ: ויקרא כה מו
4. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִישׁ כִּי יַפְלִא נֶדֶר בְּעֶרְכְּךָ נַפְשֹׁת לַיְיָ: ויקרא כז ב

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כל שיש לו טהרה כלומר שיש לו טהרה בהזאה וטבילה: (ב) ד"ה ודלמא וכו' כמגנו טומאה הוא דהויא ליה כל"ל ומיהו והא ממקן:

גליון הש"ם

תוס' ד"ה א"ה עבדים כו' שאינו קונה אותו. ע' יבמות דף סו ע"א בכס"י ד"ה ועבדין שקנו וכתוס' שם ד"ה ועבדים: בא"ד דכי שיש לו טהרה יש לו טומאה. דבריהם קתומים דבפשוט עבד יש לו טהרה במקוה ומקבל טומאה כמו נשים: תוס' ד"ה ואימא בני ישראל וכו' למעוטי דבר. עי' זמיס דף ה ע"ב תד"ה ויתק ולע"ק:

הגהות הגר"א

[א] גמ' מ"ל אים (אים מז"מ:

הגהות התוספות

1. תיגוה מ"ל דקאמר מהני דלא, נמתק. וכ"ל מיתה למה לי קרא מהיכי מיתי כו'. 2. בס"י זה מזה. 3. ל"ל אחר. 4. ל"ל כדדרשינן. 5. ל"ל ודרשינן לעולה פרט לנזירות. 6. תיגוה מ"כ נמתק וכ"ל והלכה. 7. ל"ל מי נמי אין סברא כו'. 8. תיגוה לא הוה ממעטו נמתק. וכ"ל ממילא. 9. ל"ל ולא למעוטי שאינן נערכים דסברא כו'. 10. ולא"ל דסברא הוא להשוות ערכין לנדרים לכל מה שיוכל. וכ"ה בראשונים.

מוסף רש"י

הלכה היא בנזיר. הלכה למשה מסיני הוא בהלכות מזיר (סוטה כג.).

ח א מיי' פ"ג מהלכות מעשה הקרבנות ה"כ:
ט ב מיי' פ"ל מהלכות ערכין הלכה טו:
י ג מיי' פ"ש מהלכות נדרים הלכה ד סמג לאוין רמב [טוש"ע י"ד סימן לג]:
יא ד מיי' פ"ש מהל' ערכין הלכה ג סמג עשין קמח:
יב ה מיי' פ"ש מהלכות נדרים הלכה כג סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן כו סעיף ה:
יג ו מיי' פ"ו מהלכות שגגות הלכה ב:

הגהות התוספות

1. ל"ל בני ישראל מעריכין.
2. ל"ל לגבי נערך לא שייך להזכיר מופלא סמוך לאיש.
3. ל"ל וכגירסא. 4. ל"ל הכא. וכ"ה גס".

פי' הרא"ש

אי הכי איש כי יפליא דכתב רחמנא גבי ערכין למה לי לעיל דדרשינן מיניה לרבות העובדי כוכבים שנערכין למה לי: מכדי אתקש ערכין לנדרים וכיון דקי"ל דעובדי כוכבים נודרים נדרים ונדבות כישראל ממילא אפילו אי לא כתיב איש הוה מוקמי' מיעוטא דבני ישראל למעוטי עובדי כוכבים שאינן מעריכין ולא למעוטי שאינן נערכין דסברא הוא להשוות ערכין לנדרים בכל מה שנוכל ומיעוטא מוקמי' ליה למאי דמסתבר טפי דהיינו שאינן מעריכין: לאתויי מופלא סמוך לאיש והא דקתני בברייתא יכול לא יהו נערכים ת"ל איש לאו דוקא דמנדרים ילפינן שהעובדי כוכבי' נערכים אלא תנא לפום ריהטיה נקט הך דרשא דאי לאו דשמעי' ליה ממקום אחר הוה דרשי' ליה מהאי קרא: הניחא למ"ד מופלא סמוך לאיש דאורייתא פלוגתא היא בגדה פ' יוצא דופן. לאתויי מופלא סמוך לאיש דעובד כוכבים ואם אינו ענין לערכין דמבני ישראל ממעטי' דאין העובדי כוכבים מעריכין תנהו ענין לנדרים (וא"ג) [ואף למ"ד] דבישראל לא הוה אלא דרבנן בעובד כוכבים הוי דאורייתא והיינו טעמא דכיון דישראל אתי לכלל בל יחל כשיהיה גדול לא מרבינן שיהה נדרו נדר עד דאתי לכלל בל יחל אבל עובד כוכבים דליתא בכל יחל דקרא ומרבינן ליה מאיש כי יפליא מרבי' אפילו מופלא סמוך לאיש: הניחא למ"ד במסכת ערכין פ"ק בני ישראל נערכים ולא העובדי כוכבים נערכים יכול לא יהיו מעריכים ת"ל איש וטעמא מפרש התם דמסתבר ליה לאוקומי רבויא למעריך ולא לנערך מידי דהוי אטומטום ואנדרוגינוס דמעריכין ואינם נערכים שפיר דמרבינן עובד כוכבים מופלא סמוך לאיש דמעריכין אלא למאן דמוקי רבויא לנערך למה שייך לרבוייה מופלא סמוך ה) (שיסמוכו אלא רמז בעלמא שדרשו חכמים איש כי יהוד וכו' הוא אינו מיחל אבל אחרים מוחלין לו) לאיש שנערך אפי' בן (חמשה חדשים) [חודש] בר ערוכי הוא לאתויי

הניחא למאן דאמר. בערכין בני ישראל נערכין ולא עובדי כוכבים יכול לא יהו מעריכין ת"ל אם ולא אי"ל לאתא אם לומר דעובד כוכבים מופלא סמוך לאיש יכול להערך אלא למ"ד בני ישראל[1] ולא עובדי כוכבים יכול לא יהו נערכין ת"ל אם ואפילו מקבן חדש בר ערוכי הוא ו) (לגבי) נערך[2]:

לאיתויי עובד כוכבים גדול. כלומר לאסמועי דאע"ג דגדול הוא אם אינו יודע להפלות לא. והשתא הוי לאתויי כמו למעוטי דאשמועינן דהיכא דהעובד כוכבים אינו יודע להפלות אין נדרו נדר אע"ג דגדול הוא מה שאין כן בישראל דגדול נדרו נדר אפילו אינו יודע להפלות וא"ת והא גבי ערכין קיימינן ואפי' עובד כוכבים גדול יודע להפלות אין מעריכין ויש לומר דאם אין ענין לערכין תנהו ענין לנדרים: **איש כי יפליא דכתיב גבי נזיר למה לי לאיתויי ידים שאין מוכיחות.** המי לאתויי נמי הוי כמו למעוטי וכדדרשינן בפ"ק דנדרים (דף ה:) ידים שאין מוכיחות לא הויין ידים [מאיש] כי יפליא מה עיקר נזירות בהפלאה אף ידות בהפלאה: דאיתמר ידים שאין מוכיחות אביי אמר הויין ידים דאמר לא הויין ידים ורבא אמר הויין ידים. כך כתוב בספרים ואומר ר"ת דגירסא הפוכה היא ומשובשת וכגירס'[3] דרש מס' נדרים (דף ה:) גרסינן הכי[4] דגרים איפכא רבא אמר לא הויין ידים אביי אמר הויין ידים דאי לאו הכי אין לייסב מה שגרים בספרים הכא איתא לרבא אלא לאביי מאי איכא למימר ולמאן דגרים במילתיה דרבא לא הויין ידים ניחא וכדדרשינן פ"ק דנדרים מכי יפליא דידים שאין מוכיחות לא הויין ידים וריב"א מייסב גירסא הספרים דהכא וכי יפליא יתירא דכתיב ב' פעמים קדרים ועל זה קאמר ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות והשתא לאתויי הוי לרבות וכן משמע במסקנא דמסיק אחד הפלאה לאיסור ואחד הפלאה להיתר ור' יהודה משום רבי טרפון מהפלאה יתירא דרש: אין אחד מהם נזיר. לעיל בפ' בית שמאי (דף לד.) תנן לה: **כי יפליא [בי יפליא ב' פעמים].** אחד בפרשת נזיר ואחד בפרשת נדרים ומיהו אים לא דרים ושמא איידי דאינטריך למיכתב כי יפליא כתיב נמי אים:

מתני'

יכול לא יהו נזירין ת"ל איש האיתמר א"ר יוחנן הלכה היא בנזיר [א] אי הכי [1]איש כי יפליא נדר בערכך בערכין למה לי מכדי האיתקש ערכין לנדרים דאמר קרא איש כי יפליא נדר בערכך והתניא[5] גבי נדרים איש מה ת"ל [2]איש (ב) [3]איש [4]לרבות את העובדי כוכבים שהן נודרים נדרים ונדבות כישראל איש כי יפליא בערכין למה לי אלא האי איש מיבעי ליה לאיתויי [5]מופלא סמוך לאיש הניחא למ"ד [6]מופלא סמוך לאיש דאורייתא אלא למ"ד דרבנן איש כי יפליא למה לי לאיתויי מופלא סמוך לאיש דעובד כוכבים הניחא [7]למאן דאמר בני ישראל נערכין ואין העובדי כוכבים נערכין יכול לא יהו מעריכין תלמוד לומר איש שפיר אלא למ"ד בני ישראל מעריכים ואין העובדי כוכבים מעריכים יכול לא יהו נערכין תלמוד לומר איש אפי' [8]תינוק בן חדש בר עידוכי הוא כי יפליא למה לי א"ר אדא בר אהבה לאיתויי עובד כוכבים גדול דאע"ג דגדול הוא (ג) אינו יודע להפלות אלא כי יפליא דכתב רחמנא גבי נזירות למה לי מכדי האיתקש נזירות לנדרים כי יפליא למה לי לאיתויי ידים שאינן מוכיחות [9]דאיתמר ידים שאינן מוכיחות אביי אמר הויין ידים רבא אמר [10]לא הויין ידים לאביי ניחא אלא לרבא מאי איכא למימר אלא כי יפליא מיבעי ליה לכדרבי טרפון [11]דתניא רבי יהודה אומר משום רבי טרפון אין אחד מהן נזיר לפי שלא ניתנה נזירות אלא להפלאה הניחא לרבי טרפון אלא לרבנן מאי איכא למימר אלא מיבעי ליה [12]לכדתניא [13]היתר נדרים פורחין באויר ואין להן על מה שיסמוכו רבי אליעזר אומר [14]יש להם על מה שיסמוכו שנא' [1]איש כי יפליא [3]כי יפליא שתי פעמים אחד הפלאה לאיסור ואחד הפלאה להיתר:

הניחא למאן דאמר. בערכין בני ישראל נערכין ולא עובדי כוכבים יכול לא יהו מעריכין ת"ל אם ולא אי"ל לאתא אם לומר דעובד כוכבים מופלא סמוך לאיש יכול להערך אלא למ"ד בני ישראל[1] ולא עובדי כוכבים יכול לא יהו נערכין ת"ל אם ואפילו מקבן חדש בר ערוכי הוא ו) (לגבי) נערך[2]:

לאיתויי עובד כוכבים גדול. כלומר לאסמועי דאע"ג דגדול הוא אם אינו יודע להפלות לא הוי נדרו נדר משא"כ בישראל אלא בענין יודע להפלות בגדול והאי דקאמר יכול לא יהו נערכין ת"ל אם לאו דווקא אלא אסמכתא בעלמא דעיקר קרא אתא לגדול שאינו יודע להפלות ונערכין מסברא מקרא דנודרים נדבות כישראל:

לאיתויי עובד כוכבים גדול דאע"ג דגדול הוא אם אינו יודע להפלות לא. והשתא הוי לאתויי כמו למעוטי דאשמועינן דהיכא דהעובד כוכבים אינו יודע להפלות אין נדרו נדר אע"ג דגדול הוא מה שאין כן בישראל דגדול נדרו נדר אפילו אינו יודע להפלות וא"ת והא גבי ערכין קיימינן ואפי' עובד כוכבים גדול יודע להפלות אין מעריכין ויש לומר דאם אין ענין לערכין תנהו ענין לנדרים: **איש כי יפליא דכתיב גבי נזיר למה לי לאיתויי ידים שאין מוכיחות.** המי לאתויי נמי הוי כמו למעוטי וכדדרשינן בפ"ק דנדרים (דף ה:) ידים שאין מוכיחות לא הויין ידים [מאיש] כי יפליא מה עיקר נזירות בהפלאה אף ידות בהפלאה: דאיתמר ידים שאינן מוכיחות אביי אמר הויין ידים דאמר לא הויין ידים ורבא אמר הויין ידים. כך כתוב בספרים ואומר ר"ת דגירסא הפוכה היא ומשובשת וכגירס'[3] דרש מס' נדרים (דף ה:) גרסינן הכי[4] דגרים איפכא רבא אמר לא הויין ידים אביי אמר הויין ידים דאי לאו הכי אין לייסב מה שגרים בספרים הכא איתא לרבא אלא לאביי מאי איכא למימר ולמאן דגרים במילתיה דרבא לא הויין ידים ניחא וכדדרשינן פ"ק דנדרים מכי יפליא דידים שאין מוכיחות לא הויין ידים וריב"א מייסב גירסא הספרים דהכא וכי יפליא יתירא דכתיב ב' פעמים קדרים ועל זה קאמר ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות והשתא לאתויי הוי לרבות וכן משמע במסקנא דמסיק אחד הפלאה לאיסור ואחד הפלאה להיתר ור' יהודה משום רבי טרפון מהפלאה יתירא דרש: אין אחד מהם נזיר. לעיל בפ' בית שמאי (דף לד.) תנן לה: **כי יפליא [בי יפליא ב' פעמים].** אחד בפרשת נזיר ואחד בפרשת נדרים ומיהו אים לא דרים ושמא איידי דאינטריך למיכתב כי יפליא כתיב נמי אים:

מתני'

יכול לא יהו נזירין ת"ל איש האיתמר א"ר יוחנן הלכה היא בנזיר [א] אי הכי [1]איש כי יפליא נדר בערכך בערכין למה לי מכדי האיתקש ערכין לנדרים דאמר קרא איש כי יפליא נדר בערכך והתניא[5] גבי נדרים איש מה ת"ל [2]איש (ב) [3]איש [4]לרבות את העובדי כוכבים שהן נודרים נדרים ונדבות כישראל איש כי יפליא בערכין למה לי אלא האי איש מיבעי ליה לאיתויי [5]מופלא סמוך לאיש הניחא למ"ד [6]מופלא סמוך לאיש דאורייתא אלא למ"ד דרבנן איש כי יפליא למה לי לאיתויי מופלא סמוך לאיש דעובד כוכבים הניחא [7]למאן דאמר בני ישראל נערכין ואין העובדי כוכבים נערכין יכול לא יהו מעריכין תלמוד לומר איש שפיר אלא למ"ד בני ישראל מעריכים ואין העובדי כוכבים מעריכים יכול לא יהו נערכין תלמוד לומר איש אפי' [8]תינוק בן חדש בר עידוכי הוא כי יפליא למה לי א"ר אדא בר אהבה לאיתויי עובד כוכבים גדול דאע"ג דגדול הוא (ג) אינו יודע להפלות אלא כי יפליא דכתב רחמנא גבי נזירות למה לי מכדי האיתקש נזירות לנדרים כי יפליא למה לי לאיתויי ידים שאינן מוכיחות [9]דאיתמר ידים שאינן מוכיחות אביי אמר הויין ידים רבא אמר [10]לא הויין ידים לאביי ניחא אלא לרבא מאי איכא למימר אלא כי יפליא מיבעי ליה לכדרבי טרפון [11]דתניא רבי יהודה אומר משום רבי טרפון אין אחד מהן נזיר לפי שלא ניתנה נזירות אלא להפלאה הניחא לרבי טרפון אלא לרבנן מאי איכא למימר אלא מיבעי ליה [12]לכדתניא [13]היתר נדרים פורחין באויר ואין להן על מה שיסמוכו רבי אליעזר אומר [14]יש להם על מה שיסמוכו שנא' [1]איש כי יפליא [3]כי יפליא שתי פעמים אחד הפלאה לאיסור ואחד הפלאה להיתר:

מתני'

אחד מהן נזיר. שנים יושבין ואחד עובר, זה אומר פלוני העובר נזיר הוא וזה אומר אינו נזיר, ואמר אחד מהן הריני נזיר אם כמותו הוא שהוא נזיר, וחכינו אומר הריני נזיר אם כמותו הוא שאינו נזיר, ושניהם מתכוונים לנזירות, ומגלא בחתר מסס, ואמר ר' טרפון אין אחד מהן נזיר, שעל פפק אמר דברי תמילה ואין זו הפלאה, דכי יפליא אים יפרש משמע (סנהדרין כה. וכעי"ז ערובין פב. וחגיגה י.). **לפי שלא נתנה נזירות.** לשון נזיר בתלויה ובספק, **אלא להפלאה.** בהפלאה ולאיתי מפורשת (חגיגה י.) שיהא נדרו מפורש על הולמי ולא בתורת ספק לי נזיר אותו הנה כנגדו (ערובין פב.) דבעינן בשעה שנדר שיהא יודע לי אם נזיר, אלא שכן משמע לחכמים בתורה שנעל פס (חגיגה י.). **כי יפליא שתי פעמים.** אחד בערכין ואחד בנזיר, כי יפליא נדר בערכין, כי יפליא לנדור נדר נזיר (שם). **אחד הפלאה לאיסור ואחד הפלאה להיתר.** טויה הפלאה לשון פירוש, כתרגומו אלי יפרש, ואומה כתב הפלאה בשניהן, אחת כשפירש ונדר ואחר עלמו כנדר ואחת שחחר ומפרש לפני החכם ואומר כן נדרתי ולעשה כן נדרתי אבל לעשה כן לא נדרתי וכהי הוא בא לידי הרהרה ומתוך כך בא לידי היתר (שם).

ר"מ לאתויי ידים שאינן מוכיחות דהויין ידים כהך דתנינן לעיל פ"ק האומר אהא הרי זה נזיר ואוקימנא בשנזיר עובר לפניו ולא אמרינן אהא בתענית קאמר ומייתי מדאיש כי יפליא מרבי' דהפלאה כי האי חשיבי הפלאה: היתר נדרים וכו' אין להם מקרא

עובד כוכבים גדול שאינו יודע להפלות שאינו מעריך ולפי שכבר דרש מבני ישראל למעט עובדי כוכבים נקט האי לישנא לאתויי עובד כוכבים ופי' כמו למעוטי כלומר לאתויי גם זה לאותו דין שמעטנו כבר עובד כוכבים ותקשה תרי מיעוטי ל"ל תרין דאי לא כתיב אלא חד מיעוטא הוי מוקמינן ליה בגדול שאינו יודע להפלות אע"פ שאם היה ישראל היה מעריך השתא דעובד כוכבים הוא אינו מעריך ה) ובכה"ג לא הוה מצי למימר לאתויי מופלא סמוך לאיש וצריך תרי קראי דמחד קרא הוה ממעטי' דוקא מופלא סמוך לאיש משום דסגיא זו למ"ד מופלא סמוך לאיש דרבנן (ומחד קרא ממעטי' אפילו עובד כוכבים גדול) והא דקתני יכול לא יהו נערכים לאו דוקא אלא אסמכתא בעלמא הוא במסכת נדרים ילפינן דעובד כוכבים נעדר ועיקר קרא אתא לעובד כוכבים גדול שאינו יודע להפלות וי"מ דאם אינו ענין לערכין דהא אינו מעריכין תנהו ענין לנדרים מה שאין כן בישראל דלא בעי יודע להפלות מכדי הא איתקש נזיר לנדרים ונדרים לערכין ובערכין כתיב כי יפליא וכל מאי דדרשת מניה ה"ה לנדרים דאיתקש לערכין איש כי יפליא לנדור נדר נזיר דכתב [רחמנא גבי נזירות] [למ"ל]. לאתויי ידים שאינן מוכיחות פי' למעוטי וכדדרשינן פ"ק דנדרים מאיש כי יפליא דידים אם הויין ידים ה"ג דאחמר ידים שאינן מוכיחות אביי אמר הויין ידים רבא אמר לא הויין ידים לרבא ניחא אלא לאביי מאי איכא למימר וכו'

ה) מולין יג: מנחות עג: [תמורה ג:], ג) [תמורה שם], ג) [לעיל כט: נדה מו:], ד) ערכין ה:, ה) נדרים ה: [נזכר בקדושין ה: גיטין פה:], ו) לעיל לד. וש"נ, ז) [ל"ל לכתמן], ח) חגיגה י., ט) [ל"ל בערכין וכ"כ רש"י בחגיגה י.], י) [ל"ל כמזיר וכ"כ רש"י בחגיגה י.], כ) ני' ל"מ ועובד כוכבים,

תורה אור השלם

1. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִישׁ כִּי יַפְלִא נֶדֶר בְּעֵרְכְּךָ נַפְשֹׁת לַיהוָה: ויקרא כז ב
2. דַּבֵּר אֶל אַהֲרֹן וְאֶל בָּנָיו וְאֶל כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן הַגֵּר בְּיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יַקְרִיב קָרְבָּנוֹ לְכֹל נִדְרֵיהֶם וּלְכָל נִדְבוֹתָם אֲשֶׁר יַקְרִיבוּ לַיהוָה לְעֹלָה: ויקרא כב יח
3. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יַפְלִא לִנְדֹּר נֶדֶר נָזִיר לְהַזִּיר לַיהוָה: במדבר ו ב

נוסחת הריב"ן

ל) והוקיל דלא כתיב לך למימר דבני ישראל דכתיב אתא: ב) אלא לעזרך ואים דגבי ערכין לרבות העובדי כוכבים שיהו נערכים ואים דגבי נדרים כו': ג) אם ישראל הן שיהו: ד) דנדרי: ה) דמלאוריימא: ו) מיהו מעריכין בעובד כוכבים גדול לדידיה שפיר: ז) ואין העובדי כוכבים מעריכין: ח) עובדי כוכבים נערכין: ט) הלכך לדידיה לא אתאי הא כי יפליא דנערכים לאתויי מופלא הסמוך לאים דעובד כוכבים דהוי נערך דאי משום מופלא דעובד כוכבים דלהי נערך אינעלא קרא כיון דמשמע ליה: י) דאתא אלי אים כי יפליא למעוטי הס"ד: כ) למה לי למכתב הס"ד: ל) דאמרי וכבא היא: מ) שיסמוכו אים היתר לנדרים הס"ד:

הגהות הב"ח

(א) גמ' מה ת"ל אים לרבות כל"ל ותיבת אים נמחק: (ב) שם דאע"ג דגדול הוא ואינו יודע להפלות לא אלא כי יפליא: (ג) רש"י ד"ה אלא למ"ד דבר וכו' הלכך לדידיה לא אתא וכו' ולא צריך קרא דכיון דמשמע: (ד) ד"ה אמר רב אלא וכו' ואינו יודע להפלות לא דאע"פ: (ה) ד"ה לאתויי וכו' ולא אמרינן דלא מיסתעינא:

הגהות הגר"א

[א] גמ' (אי הכי) תא"מ (וכן ליתא בכ"י ותוספות):

מוסף רש"י

מה ת"ל איש איש. אים אים מבית ישראל ומן הגר בישראל אשר יקריב קרבנו וגו' (חולין יג.). ת"ל איש. אים משמע כל דהו (ערכין ה.). **ידים שאינן מוכיחות.** בית יד אחיות הדבר אע"פ שאין מוכיח אחיות לשון גמור (קדושין ה.; וכעי"ז גיטין פה:). **אין אחד מהן נזיר.** שנים יושבין ואחד עובר, זה אומר פלוני העובר נזיר הוא וזה אומר אינו נזיר, ואמר אחד מהן הריני נזיר אם כמותו הוא שהוא נזיר, וחכינו אומר הריני נזיר אם כמותו הוא שאינו נזיר, ושניהם מתכוונים לנזירות, ומגלא בחתר מסס, ואמר ר' טרפון אין אחד מהן נזיר, שעל פפק אמר דברי תמילה ואין זו הפלאה, דכי יפליא אים יפרש משמע (סנהדרין כה. וכעי"ז ערובין פב. וחגיגה י.). **לפי שלא נתנה נזירות.** לשון נזיר בתלויה ובספק, **אלא להפלאה.** בהפלאה ולאיתי מפורשת (חגיגה י.) שיהא נדרו מפורש על הולמי ולא בתורת ספק לי נזיר אותו הנה כנגדו (ערובין פב.) דבעינן בשעה שנדר שיהא יודע לי אם נזיר, אלא שכן משמע לחכמים בתורה שנעל פס (חגיגה י.). **כי יפליא שתי פעמים.** אחד בערכין ואחד בנזיר, כי יפליא נדר בערכין, כי יפליא לנדור נדר נזיר (שם). **אחד הפלאה לאיסור ואחד הפלאה להיתר.** טויה הפלאה לשון פירוש, כתרגומו אלי יפרש, ואומה כתב הפלאה בשניהן, אחת כשפירש ונדר ואחר עלמו כנדר ואחת שחחר ומפרש לפני החכם ואומר כן נדרתי ולעשה כן לא נדרתי אבל לעשה כן לא נדרתי הרהרה ומתוך כך בא לידי היתר (שם).

ל) כ"ז שייך למעוטי אחר מיעוטא אין להם מקרא. כ) ומחד קרא ממעטינן אפילו עובד כוכבים גדול שיודע להפלות וכבה"ג לע"ל.